

ABDÜLHAMİD RÜŞTÜ (GÖRÜCÜ) EFENDİ (1860-1923) VE İCAZET- NAMELERİ

Durmuş ARSLAN*

ÖZET

Abdulhamit Rüştü Efendi çerkez bir aileye mensuptur. Sivas'ın Uzunyayla bölgesinde yaşamıştır. Eğitimini Mısır'daki Ezher Üniversitesi'nde tamamlamış, aynı üniversitede öğretim elemanı olarak da çalışmıştır. Daha sonra Sivas'ın Aziziye (Pınarbaşı)'na dönerek talebe yetiştirmiştir. Kendisi hem Kıraat alanında hem de diğer İslami ilimlerde icazet sahibidir. Bu çalışmamız onun icazetleriyle ilgilidir.

Anahtar Kelimeler: Kıraat, İcazet, Mısır Tarihi

ABDULHAMİD RUSHDİE AFFANDI AND HIS CERTIFICATES OF PERMISSION ABSTRACT

Abdulhamid Rushdie Affandi is coming from a Circassian family. He lived in Uzunyayla region of Sivas province. He has graduated from Azhar University in Egypt and worked there as a teaching staff for a period. Then he returned to his motherland (Aziziyah/Pinarbashi town in Uzunyayla) and he taught a lot of students there. He has ijazahs (certificates of permission) granted to him in the field of Qiraah (Qur'an reciting) and other Islamic sciences. This study is handling his certificates.

Key Words: Qiraah (Qur'an reciting), Ijazah, Egyptian Style in Qur'an Reciting

---

* CÜ İlahiyat Fakültesi Öğretim Görevlisi - Sivas.

GİRİŞ

Arapça'da c-v-z kökünden türeyen ve "izin vermek, onaylamak, geçerli kılmak" gibi anlamlara gelen icazet, "bir âlimin ilmîni talebesine aktarması" manasında terimleşmiştir¹. "Temel bilgileri aldıktan sonra bir ilim dalında veya sanatta gerekli olan temel eğitimi görüp, alanında gerekli donanımı kazandığına, artık kendi kendine (bir başkasının yardımına muhtaç olmadan) mütalaa ve araştırmalar yaparak mesleğinde ilerleme yeteneği kazandığına dair hocası tarafından verilen ve içerisinde tahsil ettiği şeylerin ayrı ayrı yazılı olduğu kâğıda/belgeye icazetname denir."² İcazname için söylenmesi gereken bir diğer ayrıntı da kaynaklarda şöyle yer almaktadır: "Medrese tahsilini bitirenlere verilen icazetnamede okunan dersin İslam'ın zuhurundan icazetname alanın zamanına kadar kimler okutmuşsa onların isimleri yazılırdı. Bu nedenle icazetname aynı zamanda bir silsilenamedir."³ Bu özellikleriyle İcazetnameler, sadece icazet sahibinin bilgi düzeyini gösteren bir belge değil, bir anlamda tarihi aydınlatan kişilerin hâl tercümeleleri (biyografileri) hakkında bize ışık tutan, okutulan derslerin müfredatı ile ilgili bilgi sunan, verdiği literatür bilgisiyle (eserleri) günümüze kadar (belki) ulaşmamış olan temel kaynaklarla bizleri tanıştıran bir muhtevaya sahip olmaları bakımından da tarihi birer vesikadır.

Kur'an kıraatinde esas olan, kıraati Hz. Peygambere kadar ulaşan kıraat imamlarından bir imamın (veya râvisinin) okuyuşunu, güvenilir bir kimseden eğitim yolu ile öğrenip almaktır. Bu, Kur'an'ın lafzını ve fonetik bütünlüğünü korumak için gösterilen titizliğin bir ifadesidir.

¹ İbn Fâris.Ahmed b. Hüseyin, *Mücmelü'l-luğa* (nşr. Züheyir Abdülmuhsin Sultân). Beyrut 1404/1984, I, 202-203; İbn Manzur,Cemalüddin Muhammed b. Mükrim, *Lisânü'l-Arab*, "cvz" md.; el-Cevherî, İsmail b. Hammad, *es-Sihâh*, (thk.Ahmed Abdülğafur Attar), "cvz" mad. ,Beyrut, 1404/1984; Asım Efendi, *Kâmûs Tercemesi*, "cvz" mad., İstanbul, 1305.

² Manastırlı Rifat Bey, "*Kamusu'l-Bedâ'î*", Malumat mecmuası, sayı. 35-36 dan naklen Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri sözlüğü*, II, 19. Buradaki tanım, Pakalın'ın Rifat Bey'den yaptığı ahntıdan sadeleştirilerek yapılmıştır.

³ Pakalın, age, II, 19

Kıraat ilminde icazet, Kur'an lafızlarının usulüne uygun bir üslupla okunması açısından okuyucuda bulunması gereken niteliklerin var olduğunu belirten yazılı yeterlilik belgesi anlamındadır. Aranılan niteliklerin varlığının sözlü ifade edilmesi şefevî (sözlü) bir icazettir. Yazılı icazet ise, Kur'an'ın tamamını veya bir bölümünü üstadla okumak (arz) veya onu üstatdan dinlemek (sema) suretiyle kıraat imamlarından (veya râvîlerinden) birinin kıraatinde yahut birden fazla imamın kıraatini okumada yeterli seviyeye gelmekle elde edilen bir belgedir⁴.

Temel İslamî ilimlerde icazetnamelerin ne zaman verilmeye başlandığı sorusuna her ilim dalının kendisine göre bir cevabı vardır. Kıraat İlmî'nde İcazetin verilmesini ise, Kur'an'ın hem lafzının hem manasının korunmasına gösterilen özel hassasiyetten dolayı, Hz. Peygamber dönemine kadar uzanan bir faaliyet olarak görmek gerekir. Çünkü Kur'an kelimelerinin telaffuz özellikleri, Hz. Peygamber'in ya bizzat okuması veya okunmasını onaylaması ile vücut bulmuş, bilahare onların telaffuz özelliklerinin edâ keyfiyetleri, sonraki nesillere öncekiler tarafından eğitim-öğretim yoluyla aktarılmayı zorunlu kılmıştır⁵. Bu zorunluluk sebebiyle Hz. Peygamber'den itibaren kıraatine izin vermek veya kıraatini onaylamak anlamındaki icazetin -yazılı olmasa da- şifahî (sözlü) olarak varlığı ve hadis terimleri arasına girmeden önce kullanıldığı söylenebilir. Nitekim Hz. Peygamber'in, "Kur'an'ı dört kişiden öğrenin⁶" diyerek Abdullah b. Mes'ûd, Salim Mevlâ Ebû Huzeyfe, Muâz b. Cebel ve Übey b. Kâ'b'ın adlarını anması, Salim Mevlâ Ebû Huzeyfe'yi Kur'an okurken duyduğunda Allah'a hamdetmesi, Ebû Mûsâ el-Eş'a-rî'yi güzel okuyuşu sebebiyle övmesi⁷ bu sahâbîlerin ehliyetlerini belirten şifahî icazete örnek olarak değerlendirmek mümkündür. Ayrıca Hz. Osman'ın, çoğaltılan Kur'an nüshalarını belli başlı merkezlere gönderirken Übey b. Kâ'b ve Zeyd b. Sâbit'i Hicaz bölgesinde, Ebû Mûsâ el-Eş'a-rî'yi Basra'da, Ali b. Ebû Tâlib ve Abdullah b. Mes'ûd'u Kûfe'de, Muâz b. Cebel ve Ebû'd-

⁴ İcazetnâmeler ve Kıraât İlminde İcazetnâme Geleneği ile ilgili geniş bilgi için bkz. ARSLAN, Durmuş, "Kıraat İlminde İcazetnâme Geleneği ve Bir İcazetnâme Örneği" Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: VII/2. s. 291-317, Sivas, 2003.

⁵ İbn Mücâhid, *Kıtabü's-seb'a*, (nşr. Şevki Dayf) Kahire, 1972, s. 49-52

⁶ Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân, 8.

⁷ Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân, 30; İbn Mâce, İkâmet, 176.

Derdâ'yı Dımaşk'ta (Şam'da) muallim olarak görevlendirmesi de⁸ Kur'an öğretimiyle ilgili şifahî (bir anlamda da resmî) icazetin diğer bir örneği sayılabilir. Kur'an'ın bizzat Allah tarafından "tertil" ile okunması emredildiğinden⁹ gerek Hz. Peygamber'in gerek ashâbın Kur'an öğreticisinin ehliyeti konusunda titiz davrandıklarında, bu titizliğin Hz. Peygamber sonrasında da devam ettirildiğinde şüphe yoktur.

Hz. Peygamber'den sonra kıraat ilmine dair yazılı ilk icazetin Medine İmamı diye bilinen İmam Nafi (ö. 169)'in talebelerine verdiği¹⁰ yolundaki bilgiye bakılacak olursa, bu geleneğin, erken dönemlerde başlayan bir uygulama olduğu söylenebilir. Erken dönemden itibaren vermeye başlayan kıraat ilmindeki icâzetnâmeler, diğer ilimlerde olduğu gibi bu alanda da başıboşluğun, kendi başına buyrukluğun, liyakatsizliğin öne çıkmasını ve kabul görmesini önleyen önemli bir belge olmuştur.

Genel olarak icazetnamelerin evvelinde besmele, hamdele (el-hamdülillâh), salvele (Hz. Peygamber ve onun ashabına okunan salât ve selam) cümlesine yer verilir. Daha sonra icazeti verilen ilim dalının ve icazette senedin önemine işaret edilir. İcazet isteyen¹¹ öğrencinin hocası tarafından, öğrencisinin ismi, baba adı, künyesi, ailesi, memleketi vb bilgiler zikredilir ve onun icazet aldığı ilim dalında ne kadar ehliyetli olduğu vurgulanır. İcazet veren üstat daha sonra kendi ilim silsilesini yazarak talebesini kendi ilim silsilesine katmış olur. Ayrıca icazet silsilesinde yer alan üstatlar ve eserleri zikredilir. (Özellikle kıraat icâzetnamelerinde) silsilede Cebraîl (As) ve Allah (CC) da zikredilebilir. Son olarak icazet veren üstat öğrencisine yol gösterici mahiyetteki öğütlerini sıralar ve dua eder ve kendisine de dua edilmesini ister. İcazetnamenin sonunda yine hamdele (el-hamdü'lillâh) ve salvele (Peygambere salât ü selam) cümlesine yer verilir ve İcazetin en alt kısmına da icazet veren hoca kendi ismini, nesebini, künyesini memleketini, lakabını ve (genellikle) hangi

⁸ Ebû Şâme el Makdisi, *el-Mürşidü'l-vecîz*, (nşr. Tayyar Altıkulaç), Ankara, 1986, s. 149-150.

⁹ el-Müzzemmil, 73/4.

¹⁰ Bkz. Ez-Zehabî, Muhammed b. Ahmed b. Osman, *M'arifetü Kurrâi'l-Kibâr 'ale't-Tabakâti ve'l-'asâr*, (thk. Tayyar Altıkulaç), İstanbul, 1995. Ayrıca geniş bilgi için bkz. Çollak, Fatih, "*Reisü'l-Kurrâlık Müessesesi ve Esâmî-i Kurra Defteri*, Kur'an ve Tefsir Araştırmaları - IV-, İstanbul, 2002, s.195.

¹¹ Geleneğe göre icâzetin öğrenci tarafından bizzat hocadan talep edilmesi gerekir.

alanda bu icazeti verdiğini vb. yazıp tarih düşmek sureti ile belgeyi mühürler.

Bu çalışmamızda Abdülhamit Rüştü'ye ait olan iki icazetnâmenin hem metnine hem tercümesine yer vereceğiz. Bu icazetnamelerden birisi, Abdülhamit Rüştü'nün Ezher Ulemâsından Muhammed Beyyûmî el-Minyâvî'den almış olduğu Asım Kıraati Hafs Rivâyeti'nin Şâtıbiyye Tarîkinden Kıraât İlim dalındaki icâzetidir. Kıraât İlmî'nde, Kıraât-ı 'aşere imamlarından¹² İmam Âsım (ö.127) kıraatinin, iki râvisinden birisi olan

¹² Kıraât-ı 'aşere imamları: Hicri II. Asırdan itibaren ümmetin en yetkin âlimleri ve imamları bütün güç ve gayretleriyle vaz' ettikleri usullere göre kıraatleri toplayıp, vecihleri ve rivayetleri nispet etmek suretiyle kıraatlerin sahih olanı ile sahih olmayanını, meşhur olanı ile şâz olanını birbirinden ayırmışlardır. Beldelerde çoğalan kıraat âlimleri içerisinde kendisini Kur'an okumaya ve okutmaya adanmış, hem rivayet hem dirayeti ile şöhet bulmuş, itkan sahibi, sika/sözüne güvenilir, adil, âlim ve 'âmil (özü sözüne uygun) olma vasıflarıyla temayüz etmiş âlimler, halk tarafından muktedâ bih (kendisine uyulan) kimseler olarak kabul edilmişlerdir. İşte bu seçkin zatlardan yedisinin kıraatine, kıraat-ı seb'a, bu kıraatın imamlarına da kıraat-ı seb'a imamı; on imamın kıraatine kıraat-ı 'aşere, bu kıraat imamlarına da kıraat-ı 'aşere imamları denir. Ayrıca her imam için de iki râvî zikredilmiştir. Bu imamların ve ravilerin isimleri şöyledir:

- 1- (Medine'de) Nafi' bin Abdurrahman (Ö.169/785). Ravileri: Kâlûn, İsa bin Mînâ (ö. 220/835) ve Verş, Osman Said el-Mısrî (ö. 197/812)
- 2- (Mekke'de) Abdullah bin Kesir (ö.120/730). Ravileri: el-Bezzî, Ahmed b. Muhammed b. Abdullah b. El-Kâsım b. Nafi' (ö.250/864) ve Kunbül, Muhammed b. Abdurrahman b. Halid b. Muhammed (ö.291/903)
- 3- (Basra'da) Ebû 'Amr Bin 'Alâ el-Basrî (154/770). Ravileri: ed-Dûrî, Hafs b. Ömer b. Abdülazîz b. Suhbân (240/854) ve Sûsî, Ebû Şuayb Salih b. Ziyâd (261/864)
- 4- (Şam'da) İbn 'Amir, Abdullah bin 'Amir el-Yahsûbî, (118/736). Ravileri: Hişâm, Hişâm b. Ammâr es-Sülemî (245/859) ve İbn Zekvân, Abdullah b. Ahmed b. Beşir (242/856)
- 5- (Kufe'de) Âsım, Ebû Bekir Asım bin Ebî'n-Necûd (128/745). Ravileri: Ebu Bekr Şu'be b. Ayyâş b. S3alim (190/805) ve Hafs b. Süleyman b. El-Muğîre (180/796)
- 6- (Kufe'de) Hamze, Ebu Ammara Hamze b. Habîb (156/772). Ravileri: Halef b. Hişâm (229/843) ve Hallâd b. Halid eş-Şeybânî (220/835)
- 7- (Kufe'de) El-Kisâi, Ebû'l-hasan Ali bin Hamza bin Abdullah bin Behmen (189/804). Ravileri: ed-Durî, Hafs b. Ömer b. Abdülazîz b. Suhbân (240/854) ve Ebû'l-Hâris el-Leys b. Hâlid (240/854)
- 8- (Medine'de) Ebû Cafer, Yezid bin el-K'ak'a (130/740). Ravileri: İsa b. Verdân 160/776) ve İbn Cemmaz, Ebû'r-Rabi' Süleyman b. Müslim (170/786)
- 9- (Basra'da) Yâkûb, Ebû Muhammed Yâkûb bin İshâk, (205/820). Ravileri: Ruveys, Ebu Abdillah Muhammed b. El-Mütevekkil (238/852) ve Ravh, Ebû'l-Hasan Ravh b. Abdülmümin (235/849)

Hafs b. Süleyman'ın (ö.180) rivâyetini konu alan bu icazetname, bir ilim dalının (Kıraât İlmi'nin) tamamını değil de bir cüzünü/parçasını, hatta bir parçasının da iki cüzünden birini ihtiva eden bir örnektir. Yani Kıraât-ı 'aşere imamlarının râvileriyle birlikte tamamını değil de, bir imamın (imam-ı Âsım'ın) iki râvisinden birisi olan Hafs b. Süleyman'ın rivâyetini konu edinmektedir. Ayrıca İslam dünyasında en çok okunan Âsım kıraati-Hafs rivayetinin naklinde, iki rivayet tarikinden/usulünden birisi olan Şâtibiyye (Mısır) Târiki¹³ ile alınmış bir icazetnâme örneğidir. Diğeri ise, hocanın Camiü'l-Ezher ulemasından almış olduğu Ezher İlimleri ve Sünnet-i Seniyyenin rivayetine dair Sünnet/Hadis alanında hem rivâyet hem de dirâyet için genel icâzetidir. Bu icazeti Abdülhamit Rüştü Efendi Camiü'l-Ezher' deki görevinden ayrıldığı sırada kendisinin talebiyle üniversite tarafından verildiği ve bütün ilgili ve yetkili ulemanın imzaladığı görülmektedir. Daha çok bir diploma özelliği taşıyan bu icazetnamede diğer icazetnamedeki ayrıntıya yer verilmediği, buna mukabil üni-

10- Halef bin Hişam (229/843). Ravileri:İshak, Ebu Yakub İshak b. İbrahim b. Osman b. Abdullah (286/899) ve İdris b. el-Haddâd, (292/904). Bkz. İbn Cezerî, Ebü'l-Hayr Muhammed b. Muhammed, (tashih, Ali Muhammed ed-Dabbâğ) *en-Neşr fi'l-kıraati'l-aşr*, Beyrut, I, 8-9;ed-Dimyâti, Ahmed b. Muhammed b. Abdülğani, (tashih ve talik, Ali Muhammed ed-dabbağ), *İthâfî Fudalâi'l-Beşer fi'l-kıraati'l-erba'i* 'aşer, Mısır, ts. S. 6.

¹³ Şâtibiyye (Mısır) Tarihi/Metodu: Kıraat âlimleri, Kıraat-ı seb'a ve kıraat-ı aşerenin okunması ve okutulması ile ilgili olarak kıraat vecihlerinin toplanması ve tertibi bakımından iki tarik (yol, usul, metot) kabul etmişlerdir. Derste okunması zorunlu olan temel kaynak eserlerin müfredatını esas almak suretiyle geliştirilen bu iki okuma usulü, kitap eklenli bir metodu merkeze alarak geliştirilen bir öğretim tekniğini ifade eder. Şâtibiyye Tarihi denilen usulde öncelikle el-Kasım Muhammed b. Fîre eş-Şâtibî'nin (ö.590/1193) *Hırzû'l-Emânî* diyebilinen ve tam adı "Hırzû'l-Emânî ve Vechüt-Tehânî" olan ve Ebü Amr Osman b. Saïd ed-Dânî (444/1052)'nin *et-Teysîr* adlı eserinin hülâsası durumundaki manzum eseri ile İbnü'l-Cezerî'nin (ö. 797/1395) *ed-Dürre* isimli eserinin esas kabul edilip, buna ilaveten ed-Dânî'nin *et-Teysîr* adlı eseri ile İbnü'l-Cezerî'nin *et-Tahbîr* edli eserinin okutulmasıdır. Şeyh Nasiruddin Tablavî (1015/1606)'nin talebelerinden şeyh Şehâzetü'l-Yemenî'nin Mısır'da Şâtibiyye Tarikini yaydığı için, bu tarik daha sonraları Mısır Tarihi diye isimlendirilmiştir. Konu ile ilgili geniş bilgi için bkz, Sırât-ı Müstakim Mecmuası, Cilt. 6, sayı, 147, s. 267; Karaçam, İsmail, *Kur'an-ı Kerim'in Nüzulü ve Kıraatı*, İstanbul, 1981, s. 249.

¹⁴ Bu bilgileri Abdülhamit Rüştü Efendi'nin torunu olan ve halen Sivas'ta öğretmenlik görevi yapan İshak Görücü'den aldık.

versiteden genişçe söz edildiği görülmektedir. Bu yönüyle kurumsal bir özellik taşımaktadır.

Şimdi bu iki icazetnamenin sahibi olan Abdülhamit Rüştü Efendi'nin ulaşabildiğimiz bilgi kaynaklarından¹⁴ derlemeye çalıştığımız hayatı hakkında bilgi aktardıktan sonra icazetnamelerini metin ve tercümeleleriyle birlikte zikredeceğiz.

HAYATI

Abdulhamit Rüştü (GÖRÜCÜ) aslen Kuzey Kafkas halklarından olan Çerkezlerin Kaberdey boyundan olup GÖRÜCÜ (KURİJE) sülalesine mensuptur. Şeyh Şamil'in Ruslara karşı şanlı direnişine Kuzey Kafkasya'da yaşayan Kabardey Çerkezleri de katılmıştı. Direnişin kırılması sonucu, direnişe katılanların cezalandırılması amacıyla 1860'larda zorunlu göçe tabi tutulanlar deniz yolu ile Osmanlı topraklarına ulaşmaya çalışmışlardı. Bu zorunlu ve zorlu göçe zorlananlar arasında Abdülhamit Rüştü Efendi'nin ailesi de bulunmaktaydı. Abdülhamit Rüştü, Kabardey bir ailenin çocuğu olarak göç sırasında gemide dünyaya gelmişti. Göç eden Görücü (Kurije) ailesinin uzun, yorucu ve sıkıntılarla dolu yolculukları Sivas'ın Uzunyayla diye bilinen bölgesinde (o zaman Sivas'a bağlı olan, bu gün Kayseri'nin) Aziziye (Pınarbaşı) ilçesinin Şenbey (Eskiyassınar) köyüne yerleşmesi ile son bulmuştur. Nüfusunu Kafkas göçmeni Çerkezlerin oluşturduğu bu köyde büyüyen Abdülhamit Rüştü, ilk tahsiline yaşadığı çevrede başlamış daha sonra eğitimini ilerletmek için ailesi tarafından Maraş bölgesindeki medreselere gönderilmiştir.

Anlatıldığına göre Abdülhamit Rüştü, Maraş'taki medrese eğitimi sırasında bir gece rüyasında "Başının bir güneş gibi etrafını aydınlatmakta" olduğunu görmüştür. O, bu rüyasını hocalarına anlattığında hocaları rüyayı, kendisinin büyük bir âlim olup etrafını aydınlatacağı şeklinde yorumlamışlardır. Kendisi de bu rüyanın sadık bir rüya olduğuna içtenlikle inanmış ve rüyasını gerçekleştirmek için zamanın en büyük ilim merkezlerinden birisi olan Mısır - Kahire'deki El-Ezher (Câmiu'l-Ezher)'e gitmeye karar vermiştir. Daha sonra kendisi rüyası ile bağlantılı olarak bu arzusunu şöyle anlatmıştır: "Rüyam doğrudur, onun doğruluğundan

şüphem yoktur. Ancak eğer ben büyük bir âlim olacaksam, bu, burada, Maraş'ta olmaz. Âlim olmak istiyorsam, Mısır'a gitmeliyim”

Abdülhamit Rüştü Efendi bu arzusunu gerçekleştirmek için imkân ve fırsatları araştırmaya ve soruşturmaya başlamış, nihayet yaptığı girişimler sonucu o tarihler de Osmanlı Devletinin başarılı öğrencilere sağladığı eğitim bursu hakkından yararlanarak o zamanın üniversite eğitimini almak üzere Mısır'ın Kahire kentindeki el-Ezher Üniversitesine gitmeyi başarmıştır. Zira Osmanlı Devleti o dönemde yeterliliğini İSBAT eden (yani icazet sahibi bir âlimin verdiği icazete sahip olan) başarılı öğrencilere burs vererek Mısır'daki el-Ezher'de okumalarını sağlamakta idi.

Abdülhamit Rüştü Efendi'nin el-Ezher'e gittiğinde yaşı kesin olarak bilinmemektedir. Söylendiğine göre o, el-Ezher'de 23 yıllık uzun ve başarılı bir eğitim süreci sonunda mezun olmuş ve hocalarının tasvibiyle mezun olduğu fakültede öğretim üyesi olarak belli bir süre görev yapmıştır. Köyünden gelen mektuplarla ısrarlı bir şekilde ailesi tarafından memleketine dönmesi istenmiş olan Abdülhamit Rüştü Efendi, kendisi de yıllarca süren gurbet hayatına ve memleket/aile özlemine daha fazla direnemeyip, hem kıraat dalında hem de sünnet/hadis alanında icazetnamesini aldıktan sonra Aziziye'nin (Pınarbaşı'nın) Şenbey (Eskiyassıpınar) köyüne geri dönmüştür.

Abdülhamit Rüştü Efendi köyüne döndükten sonra işe koyulmuş, zamanın Osmanlı Padişahı Sultan Reşat (V. Mehmet) in kendisine verdiği fermanın sağladığı yetki ile köyünde talebe okutmaya müsait, içinde bir medrese bölümünün de yer aldığı büyük bir cami inşa ettirmiştir. Köyün imamlığı ile birlikte o, çevreden gelen istekli ve zeki talebelerini yetiştirmeye başlamış, böylece köyünün hem imamı hem de müderrisi olmuştur.

YETİŞTİRDİĞİ TALEBELERİ

Abdülhamit Rüştü Efendi köyünde yaptırdığı medresede çevreden gelen pek çok talebeye ders vermeye başlamıştır. Bunların içerisinde kendilerine icazet vererek yetiştirdiği talebelerinden bazıları şunlardır:

- 1- Uzunyayla'nın Karahalka köyünden Harun Efendi
- 2- Alamescit köyünden Ademey Hafız Efendi
- 3- Eskiyassıpınar köyünden Mehmet Nuri Efendi(oğlu)

4- Eskiyaşapınar köyünden Şenibe Ali Efendi (Eski Pınarbaşı Müftüsü)

5- Aşağı Hüyük köyü Hacıkasımlardan Fuat Efendi

6- Gökşün'lu Mehmet Efendi.

Onun yetiştirdiği ve isimleri zikredilen bu talebeler daha sonra Pınarbaşı, Uzunyayla yöresinin en tanınmış ve en saygın âlimleri olmuşlardır.

Abdülhamid Rüştü Efendi yetiştirdiği bu öğrencilerinden Karahalkalı Harun Efendi'yi, Ademey Hafız Efendi'yi ve Şenibe Ali Efendi'yi, kendisinin de okuyup mezun olduğu ve bir süre öğretim üyeliği yaptığı Mısır'daki el-Ezher Üniversitesine göndererek daha üst düzeyde bir eğitim almalarını sağlamıştır.

İLMİ KİŞİLİĞİ

Abdülhamit Rüştü Efendi, Kafkasya'dan göç edip Anadolu'nun yoksul bir köyüne yerleşmiş olmasına rağmen, ilim yolundaki azim ve kararlılığı ile kendi döneminin en saygın ilim çevresine girmeyi başarmış birisidir. Kendisine ait bir yazılı eserinin olup olmadığı bilinmemektedir. Ancak onun yaşadığı dönem ve içinde bulunduğu şartlar göz önüne alındığında bu âlimlerimizin yazılı bir eser bırakmalarının oldukça zor olacağı kolayca anlaşılabilir. Bu sebeple onu, yukarıda isimleri zikrolunan talebelerinin yanı sıra onlarca kişiyi cehaletin karanlıklarından kurtarmak için gecesini gündüzüne katan, zor şartlarda canlı eserler geriye bırakabilmiş ilim kahramanları olarak görmemiz gerekir. Bu çabanın doğal sonucu olarak denilebilir ki o, talebe yetiştirmekten eser yazmaya zaman ve imkân bulamamış bir yetişkin ilim adamıdır. Onun Câmîu'l-Ezher'den almış olduğu icâzetinden, Ezher uleması arasında saygın bir yere sahip iken sırf aile ve memleket özlemi ve kendi çevresindeki insanlara faydalı olma düşüncesiyle Uzunyayla'ya geri döndüğü anlaşılmaktadır. İlmî kariyerinin belki en parlak döneminde Anadolu'nun yoksul bir köşesine dönüp, kendi medresesini kendi yapma külfetine de katlanarak memleket insanına faydalı olmaya çalışması da onun okuma ve okutma yoluyla ilme hizmet etmeyi her şeyin üstünde gören bir anlayışa sahip olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan yine Mısır'dan almış olduğu Kıraat ilmine dair icazetnamesi, onun diğer icazetinde vurgulanan ilim dallarına vukûfiyeti kadar Kur'an'a ve Kur'an ilimlerinden olan ilm-i

kıraate vukûfiyetini de belgelemektedir. Bu yönüyle de birçok ilim adamından farklı olduğunu söylemek mümkündür.

Abdülhamit Rüştü Efendi'nin yetiştirdiği ve aynı zamanda el-Ezher mezunu olan talebesi Harun Efendi, hocası Abdülhamit Rüştü Efendi'nin ilmi liyakatini, “Biz Mısır'a götürdüğümüzü getirdik” veya “Biz Mısır'a neyi götürdüysük onu geri getirdik” şeklindeki sözleri ile ifade etmiştir. Abdülhamit Rüştü Efendi'nin vefatı üzerine talebesi Harun Efendi'nin, hocasının ilmini, erdem ve faziletlerini konu alan ve onun ölümünden duyduğu üzüntüyü dile getiren meşhur bir mersiye yazdığı da bilinmektedir.

Abdülhamid Rüştü Efendinin dikmiş olduğu ilim ağacı günümüzde hala meyve vermeye devam etmektedir. Emekli Pınarbaşı müftüsü Selahattin Efendi ve Merhum H.Kemal Efendi gibi Pınarbaşı-Uzunyayla yöresinde tanınan âlimleri Abdülhamit Rüştü Efendinin talebeleri yetiştirmiştir. Diğer bir ifade ile H.Kemal ve H.Selahaddin Efendiler Abdülhamid Rüştü Efendinin ikinci nesil talebelidir.

Abdülhamid Rüştü Efendi 1923 yılında vefat etmiştir.

Abdülhamit Rüştü Efendi'nin ilmi yeterliliğini belgeleyen iki icâzetnamesi elimizde bulunmaktadır. Bunlardan birisi Ezher Ulemâsından Muhammed Beyyûmî el-Minyâvî'den almış olduğu Asım Kıraati Hafs Rivâyeti'nin Şâtıbiyye Tarîkinden Kıraât İlmi dalındaki icâzeti, diğeri de yine diğer Ezher ulemâsından almış olduğu Sünnet/Hadis alanında hem rivâyet hem de dirâyet için genel icâzetidir. Biz burada her iki icâzetinin hem metnine hem de tercümesine yer vereceğiz.

KIRAAT İLMİNE DAİR İCAZETİ

هذه اجازة مذكور فيها سند المشايخ المتصل ذلك السند بالنبي صلى الله عليه وسلم عن جبريل عن اللوح المحفوظ عن رب العالمين وصلى الله على سيدنا محمد وعلى اله وصحبه و سلم آمين
بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي جعلنا ممن حفظ القرآن العظيم وصير أكبر حظنا التعلم والتعليم ويسر معرفة القرآن با لاسناد عن الامة المتقين ومنحنا معرفة رواياته وطرقه عن الجهابزة العارفين احمده سبحانه وتعالى ان جعلنا من هذا الحزب المقربين واشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له الملك الحق المبين واشهد ان سيدنا محمدا صلى الله عليه وسلم عبده ورسوله القائل الاسناد من الدين صلى الله عليه وعلى آله واصحابه ما اتصل سندانهم بجمعين صلاة

وسلاما دائمين متلازمين الي يوم الدين وبعد فيقول العبد الفقير الراجي من ربه غفران المساوي خدام القرآن الشريف محمد بيومي المنيوي لما كان افضل الاشياء كتاب الله المتزل علي خير من اجتباها واصطفاه وكان علم القراءات لتعلقه به من اعظم العلوم مقدارا وارفعها شرفا ومنارا فهو اولي ما تصرف اليه المصنف العوالي واجل ما تبذل فيه المهج العوالي وكان الاسناد فيه من مهمات الدين وطلب العلو فيه قرينة من رب العالمين واخذ العلم عن اهله اكبر دليل ولهذا رغب فيه اهل العلم الاحيار واعتني به اهل الفضل السادة الابرار وكان للشاطبي في هذا الفن العظيم روايات سنذكر سندها عن الائمة الاحيارمتصلة بالبني الهاشمي المختار رغبت في تحصيل هذا الفن العظيم فبعون الله اتمته علي احسن حال واسهل مقال فبان للناظرين حسن الروايات وكل انسان اتى بما هو ات فله الحمد والشكر علي هذه الحالة التي اقامنا الله بها من احسن افتعالة والله سبحانه وتعالى المرجو في كل حال لاجماله وبعد ان قرأت القراءات طلب مني ولدنا الفاضل النقيب الفطن اللبيب الراجي عفوره الغني المبدئي الشيخ عبدالحمد افندي رشدي الشنبي الجركسي السيواسي العزيزي ان اسمع له حتمة برواية حفص عن عاصم من طريق الشاطبية فسمعتها له بالتدقيق ولما تم بعون الله علي التحقيق طلب مني الاجازة فا ستخرت الله العظيم واجزته علي ذلك والتزمت ان اذكر له مشايخي ومشايخهم فهو أخذ مني وانا اخذت من الشيخ علي الشبراوي وهو أخذ من الشيخ احمد بن محمد الشهير بسلمونة وهو أخذ عن الفاضل القطب الربا بن الشيخ سليمان البياني المالكي مذهبا جازهم الله احسن الجزاء ثم قال قرأت القرآن علي سيدي واستاذي من لعفو الله راجي السيد صالح الزجاجي قال قرأت القرآن العظيم من طريق الشاطبية علي سيدي السيد علي البدري قال قرأت القرآن بطريق الشاطبية علي سيدي الشيخ احمد الاسقا طي الحنفي واجازني بالقراءة قال اخذت ذلك عن الشيخ ابي السعود بن ابي النور. ضا عف الله لنا وله الاجور وعن العلامة شمس الدين المنوفي واجازاني هما والشهاب احمد بن البناء بجميع ما يجوز لهم قراءته وهم قد قرؤه علي الضياء سلطان احمد المزاحي وهو قرأ كذلك علي العلامة سيف الدين احمد بن عطاء الله الفضالي البصري بقلبه زاد الشهاب عن البناء فقال وعلي النور علي الشيراملسي وزاد الشمس المنوفي فقال و علي ابراهيم الرشيد المعروف بالخياط وهو والشيراملسي قرأ علي سيدي سيف الدين بن عبد الرحمان بن العلامة شحادة اليميني وهو والفضالي قرأ علي والده شحادة اليميني وهو قرأ علي العلامة الناصر محمد بن سالم الطبلاوي زاد عبد الرحمان اليميني وقرأته كذلك علي العلامة شهاب الدين احمد بن شرف عبد الحق بن محمد السنباطي والحب ابي الحبوب بن ابراهيم السمديسي الحنفي وهما وشيخ الاسلام قرؤا علي الشهاب احمد بن اسدا لاسيوطي زاد شيخ الاسلام فقال وعلي الذين هم رضوان بن محمد بن يوسف العقبى والزين طاهر بن عمر النووي والشهاب احمد بن بكر بن يوسف القلقيلي المعروف باسكندرية وهم والاسيوطي قرؤا علي المتقن الثقة الشمس ابي الخير محمد بن محمد علي بن يوسف الجزري الدمشقي رحمة الله علي الجميع وقرأت القرآن علي الخقق الحلوتي مشربا الشافعي مذهبا الشيخ محمد حسين السمنودي وهو قرأ علي الحافظ النور الرميلى وهو قرأ علي البقرى قطب زمانه و قرأ شيخه علي اليميني وهو علي الوالد كامل مقري علي الطبلاوي شيخ اهل زمانه عن شيخ الاسلام زكريا الانصاري عن شيخه الشيخ النووي عن شيخ هذا الفن شمس الدين محمد الجزري وهو عن المولى التقي محمد عن بخل ابي علي وهو عن الامام الشاطبي عن محمد بن هذيل عن سليمان عن الحافظ ابي عمرو الداني باسناده للسبعة البدرورقال ابن الجزري في التحبير اسناد قراءة

عاصم ثم قال واما رواية حفص فحدثنا بها ابو الحسن طاهر بن غلبون المقرئ قال انبأنا بها ابو الحسن علي بن محمد بن صالح الهاشمي الضرير المقرئ بالبصرة وقال حدثنا ابوالعباس احمد بن سهل الاشناني و قال لي قرأت علي ابي محمد عبيد بن الصباح وقال لي قرأت علي حفص وقال لي قرأت علي عاصم وقال ابو عمرو قرأت بها القرآن كله علي شيخنا ابي الحسن وقال لي قرأت بها علي القرآن علي الهاشمي وقال قرأت علي الاشناني عن عبيد عن حفص عن عاصم هو عاصم بن ابي النجود وكنيته ابو بكر تابعي قرأ علي ابي عبدالله ابن حبيب السلمي وزر بن حبيش الاسدي علي عثمان وعلي وابن مسعود وابي وزيد رضي الله تعالى عنهم عن النبي صلى الله عليه وسلم الآخذ عن جبريل عن اللوح المحفوظ عن رب العالمين فليعرف قدر ما وصل اليه من هذه النعمة العظيمة والمنة المحسومة وليعلم كتاب الله راغبا في الثواب وليخفف جناحه لمن اتاه طالبا ولا يقتصر على ما عنده ويترك الازيد وقد امر الله سيد العباد فقال و قل رب زدني علما. وليزده العلم محاسن اخلاق وحلما واوصيه بما اوصاني به مشايخي مدى الدهر من تقوى الله في السر والجهر والتحري بما يرويه واعهد اليه ان لا يأنف في الرجوع الى اللغظ. وان لا يتبع نفسه هواها فيما منه سقط. والله ناظر في جميع احواله وارجو أن يكون القرآن شاهدا له لا شاهدا عليه وأسأله الدعوات في الخلوات والجلوات لي ولوالدي ولمن يلوذ بي فإني فقير الى ذلك محتاج الى ما هنالك واسأل الله ان يوفقنا في القبول والعمل وان ينجينا من الخطاء والزلل والحمد لله اولا وآخرا وظاهرا وباطنا و صلى الله على سيدنا محمد وعلى اله وصحبه اجمعين والحمد لله رب العالمين هذه اجازة من الواضع اسمه وختمه في ادناه خادم القرآن المجيد با لجامع الازهر محمد بيومي المنيأوي الشافعي مذهبا الشاذلي مشوبا. لولده الشيخ عبد الحميد افندي رشدي العزيزى بلدا الحنفى مذهبا

بقراءة حفص عن عاصم من طريق الشاطبية. سنة 1311 \ يوم الخميس 29 من شهر رمضان المعظم

MÜHÜR

İCAZET-1-

(1-a) Bu, Âlemlerin Rabbi olan Allah'tan Levh-i mahfuz'a, oradan Cebrâil (as)'a, ondan Hz. Peygamber'e (ulaşan); aynı şekilde (Hz. Peygamber'den itibaren) muttasıl bir senetle, içerisinde (Âsım Kıraâti-Hafs rivâyeti silsilesinde yer alan) üstatların (isimlerinin) zikredildiği bir İCAZETTİR.

Peygamber Efendimiz Muhammed (AS)'a, âline ve ashabına salât-ü selâm olsun -âmin-

(2-a) Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Bizi Kur'ân-ı Kerîm'i hıfz eyleyenlerden kılan Allah'a hamdolsun ki, O bize, öğrenmeyi ve öğretmeyi en büyük nasib olarak vermiştir. Kur'ân bilgisini, müttakî imamlardan isnad yoluyla elde etmeyi bize

kolaylaştırmıştır. Nitekim Rabbimiz bize, Kur'ân'ın bütün rivayetini ve rivayet tekniklerini en yetkili üstatlardan aktarmayı bahşetmiştir. Bizi kendisine yakın kıldığı bu gruba dâhil eyleyen Yüce Rabbimize hamd-ü senalar ediyorum.

(2-b) Ben şahitlik ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur. Onun ortağı yoktur, yalnız O vardır. (Mülkünü idare eden) Melik, (inkârı mümkün olmayan gerçek) Hâk, (varlığının bütün delilleri apaçık) Mübîn'dir. Yine ben şahitlik ederim ki, Efendimiz Muhammed (SAV) Onun kulu ve dinî kaynağın yegâne dayanağı olan elçisidir. Salât-ü selâm O'na, Onun âline ve ilim halkamızın kendilerine ulaştığı bütün ashabına olsun. Kıyamete kadar kesintisiz olarak getirilmesi zorunlu olan salât ve selâm (onlara olsun).

Bu besmele, hamdele ve salveleden sonra Rabbinin mağfiretine muhtaç kul, çok şerefli Kur'ân'ın hizmetkârı Muhammet Beyyûmî el-Minyâvî şunu söylemek ister:

(3-a) İnsanlar arasından seçerek çıkardığı en hayırlıya (Hz.Peygambere) indirilen Allah'ın Kitabı eşyanın en faziletlisi olduğuna göre, kıraat ilmi de o Kitaba taalluk ettiği için kadr u kıymet bakımından ilimlerin en büyüğü, mertebe olarak şerefi en yüksek olanıdır. O, uğruna yüksek gayret ve emek sarf etmeyi gerektiren şeylerin en evlâsı, yolunda en ağır sıkıntılara katlanmaya layık olan şeylerin en âlâsıdır. Onun (rivayet) isnadına gösterilen titizlik dinin önemli konularındandır. Onun ilmini öğrenmek (kişiyi) Âlemlerin Rabbi olan Allah'a yaklaştırır. (Bu) ilmi ehlienden tahsil etmek en büyük delildir. Bu itibardır ki, seçkin ilim ehli onu öğrenmeye yönelmiş, pek muhterem erdem sahibi olan âlimler onu (elde etmeye) özen göstermiştir.

(3-b) Nitekim İmam ŞATİBî Kıraat ilimlerine dair kıymetli çalışmasında bizi Nebiyyi Hâşimî Muhtar'a (Peygamber Efendimize) bağlayan (rivayetlerin yer aldığı) seçkin kıraat imamlarına ait sened zincirini zikredeceğiz.

Ben, Kıraat ilmini tahsil etmeyi arzu ettim ve Allah'ın yardım ve inayeti ile onu en güzel ve en kolay bir şekilde tamamladım. Bu bakımdan, ehil olanlara rivayetlerin güzelliği açıklandı ve her insan bu güzelliklere dair katkısını sağladı, aldığını verdi. Bize bu hazzı tattıran Allah'a

hamd ü senalar olsun ki, nasip ettiği bu haz, güzel bir haldir. Kendisinden başka umut kapısı olmayan Allah'a hamd olsun.

Kıraat ilimlerini okuduktan sonra, (4-a) ihsanı bol olan Rabbinin affını uman, muhterem, gönül ehli, zeki ve necip evladımız Sivas'ın Azi ziye (Pınarbaşı) kazasının Şenbî köyünden Çerkez asıllı Rüştü ailesinden Abdulhamid Efendi benden, ŞATİBİYE tarikı ile Kıraat-ı ASİM ve rivayet-i HAFS üzere okuyup ikmal ettiği ilimleri kendisinden dinlememi istedi. Bendeniz de onun bu talebini tam olarak yerine getirip onu dinledim ve bilgilerimi ona aktardım. Kendisi benim rahle-i tedrisimdeki ilmini Allah'ın yardımını ve inayeti ile tamamlayınca bu ilmi okuduğuna ve okutulabileceğine dair benden İCAZET istedi. Ben de Yüce Allah'a istiharede bulundum ve kendisinin icazeti hak ettiğine karar verdim. İcazetnamemde bütün üstatlarımı ve üstatlarımın üstatlarını bir bir sıraladım:

O (Abdülhamid Rüştü) benden (kıraat-ı Asım ve rivayet-i Hafs üzere) bu ilmi tahsil etti. Ben de ŞEYH ALİ eş-ŞEBRAVİ'den ilim aldım. O SİLMÛNE lakabıyla şöhret bulan hocası ŞEYH AHMET b. MUHAMMED'den, (4-b) O'da Maliki mezhebi âlimi Rabbanî Tarikatının Kutbu muhterem ŞEYH SÜLEYMAN el-BÎBANÎ'den bu ilmi tahsil etti. Allah hepsinden RAZI olsun. Bu hocamız şöyle demiştir: Ben bu ilmi Allah'ın affına mazhar olası Efendim Üstadım SEYYİD SALİH ez-ZECCÂCÎ'den tahsil ettim. O Şatibiye tarikî üzere mevlâsı SEYYİD ALİ el-BEDRİ'den, o da yine Şatibiye yoluyla Hanefî âlim, hocası ŞEYH AHMET el-ESKATÎ'den bu ilmi aldığını anlatmış ve hocasından KIRAAT ilmini öğretmeye icazet aldığını beyan etmiştir. El-ESKATÎ hazretleri ise bu ilmi ŞEYH EBU'S-SUÛD b. EBÎ'N-NÛR ile (5-a) (Allah ona ve bize ecr-u ihsanını bol eylesin) ALLÂME ŞEMSÜDDİN el-MENÛFÎ'den icazet almış aynı zamanda eş-ŞİHAB AHMED b. el-BENNÂ Hazretleri de bütün bilgilerini kontrol ve tasdik etmiştir. Bu üç âlim ZİYA SULTAN AHMED el-MEZZAHÎ'den icazet almışlardır. Bu zat ise kalp gözü açık ALLÂME SEYFUDDİN AHMED b. ATÂULLAH el-FADÂLÎ Hazretlerinden icazet almışlardır.

Eş-ŞİHAB Hazretleri babası AHMED b. BENNÂ (Ö:1324)'dan naklen el-MEZZAHÎ'nin NURÜDDİN ALİ eş-ŞEBRÂMELLİSÎ (ö:1676)'den ders aldığını, ŞEMSÜDDİN el-MENÛFÎ (5-b) ise aynı zatın el-HAYYAT adıyla şöhret bulan âlim İBRAHİM er-REŞİDİ'den de ders okuduğunu

aktarmışlardır. (Bu durumda Ziya Sultan Ahmed el-MEZZÂHÎ'nin, hocası Seyfuddin Ahmet b. Atâullah el-Fadali'nin yanısıra NÜRÜDDİN ALİ eş-ŞEBRÂMELLİSÎ ve el-HAYYAT İBRAHİM er-REŞİDÎ'den de icazetli olduğu görülmektedir.)

El-HAYYÂT ile eş-ŞEBRÂMELLİSÎ, efendim SEYFÜDDİN B. ABDURRAHMAN B. el-Allâme ŞEHHÂZE el-YEMENÎ'den, O ve el-FADALÎ de babası ŞEHHÂZE el-YEMENÎ (Abdurrahman b. Şehhâze el Yemenî) den okudular. Bu da ALLÂME NASİR MUHAMMED B. SALİM et-TABLAVÎ'den okumuşlardır.

Allame Şehhâze 'nin oğlu ve kıraat âlimi ABDURRAHMAN el-YEMENÎ şu bilgileri de ilave etmektedir: Ben de aynı şekilde ALLÂME ŞİHABÜDDİN AHMED B. ŞEREF ABDÜLHAK B. MUHAMMED es-SÜNBAÎ ve el-MUHİB EBÎ'L-HUBÛB B. İBRAHİM (6-a) es-SEMDİSÎ el-HANEFÎ'den okudum.

Bu ikisi (es-sümbâtî ve es-Semdîsî) ve ŞEYHÜLİSLÂM da eş-ŞİHÂB AHMED B. ESED el-ASYÛTÎ'den okudular. Şeyhülislam şu ilavede bulunarak kendilerinin (yani, Sünbâtî, Semdîsî ve kendisinin) RIDVAN B. MUHAMMED B. YUSUF el-UKBÎ, ez-ZEYN TAHİR B. ÖMER en-NEVEVÎ ve İSKENDERİYELİ diye bilinen eş-ŞİHÂB AHMED B. BEKİR B. YUSUF el-KALKÎLÎ'den okuduklarını söylemiştir. Bu âlimler ve Asyûtî, güvenilir (es-Sika) büyük âlim (el-Mütkin) eş-ŞEMS EBÛL HAYR MUHAMMED B. MUHAMMED ALÎ B. YUSUF el-CEZERÎ ed-DİMEŞKÎ'den kıraat almışlardır. Allah cemi cümlesine rahmet eylesin.

(6-b) (el-Cezerî) de meşreb (tarikât) olarak Celvetî, mezheb olarak Şafîi olan muhakkik âlim ŞEYH MUHAMMED HASEN ES-SEMENNÛDÎ'den Kur'an kıratlarını okudu. O da el-HAFİZ EN-NÛR er-RUMEYLÎ'den, o da zamanının kutbu el-BAKARÎ'den ve onun hocası el-YEMENÎ'den okudu. O da mukri-i kâmil ve zamanının kıraat ilminde üstadı olan babası ALÎ et-TABLÂVÎ'den, ŞEYHÜLİSLÂM ZEKERİYA el-ENSÂRÎ'den, onun (Zekeriya el-Ensârî'nin) üstadı en-NEVEVÎ'den, bu sahanın üstadı ŞEMSÜDDİN MUHAMMED el-CEZERÎ'den okumuştur. İMAM CEZERÎ ise Ebû Ali soyundan el-MEVLÂ et-TAKÎ MUHAMMED'den, (7-a) o da İMAM EŞ-ŞATIBÎ'den, MUHAMMED B. HÜZEYL'den, SÜLEYMAN'dan, yedi dolunay mesabesindeki yedi kıraat

(kıraat-ı seb'a) senediyle (rivayette bulunan) el-HAFİZ EBÛ AMR ed-DÂNÎ'den almıştır.

İbnü'l-Cezerî, et-TAHBÎR adlı eserinde ASİM kıraatinin isnadını (zikredip) sonra da şunu söylemiştir: HAFS rivayetine gelince, Kıraat ilminin üstatlarından (el-mukrî) EBÛ'L-HASAN TAHİR B. ĞALBÛN bize rivayet etti ve dedi ki, bunu bize Basra'nın kıraat üstadı EBÛ'L-HASAN ALİ B. MUHAMMED B. SALİH el-HAŞİMÎ ed-DARİR haber verdi ve dedi ki, bize EBÛ'L-ABBAS AHMED B. SEHL el-EŞNÂNÎ rivayet etti ve bana dedi ki, "ben EBÛ MUHAMMED UBEYD B. SABBAH'tan kıraat aldım" (7-b) o da bana dedi ki, "ben HAFS'tan kıraat aldım" ve o da bana dedi ki, "ben ASİM'dan kıraat aldım".

EEBÛ AMR ed-DÂNÎ dedi ki: "Ben Kur'ân'a dair bütün ilimleri üstadımız EBÛ'L-HASEN'den aldım." O (Ebü'l-Hasen) de bana dedi ki: "ben kıraat ilmini el-EŞNÂNÎ'den, Eşnânî UBEYD'den, Ubeyd HAFS'dan, Hafs ASİM'dan aldı. Tabî'nden olan İmam ASİM'in tam ismi: ASİM B. EBÎ'N-NECÛD, künyesi ise EBU BEKR'dir. O (İmam Asım) da EBÛ ABDİLLAH İBN HUBEYB ES-SÛLEMÎ ve ZİRR B. HUBEYŞ EL-ESEDÎ'den, (es-Sülemî ve Zirr) ise Hz. OSMAN, Hz. ALİ, Hz. İbn MESÛ'D, Hz. ÜBEYY B. KA'B VE ZEYD B. SABİT'ten aldılar. Allah cümlesinden razı olsun. (Bu sahabeler de ana kaynak olan) NEBİYY-İ EKREM (SAV)'den aldılar. (8-a) O (Nebiy-i Ekrem de bu Kur'an'ı vahiy yoluyla) CEBRÂİL (AS)'dan, o da LEVH-İ MAHFÛZ'dan almış, Levh-i Mahfûza'da RABBÛ'L-ALEMÎN'den intikal etmiştir.

İlim ehli kendisine ulaşan bu büyük nimetin, bu erişilmez hazinenin kıymetini bilsin ve sevap kazanmak ümidiyle Allah'ın Kitabını öğretsin. İlim tahsili için kendisine gelenlere kol kanat gersin. Allah'ın kendisine bahşettiği bilgileri vermekten geri durmasın ve bilgisini ziyadeleştirmekten de geri kalmasın. Nitekim Allah-u Teâlâ kullarının efendisine şöyle emretmişti: "Habibim de ki: "ey Rabbim ilmimi artır."¹⁵ Zira ilim kişinin hilmini ve ahlakî güzelliklerini artırır.

Benim talebeme nasihatim, asırlar boyu bu ilmi, silsile-i meratible rivayet eden üstatlarımın vasiyetinden ibaret olacaktır ki, (8-b) o da şudur: Gizli ve açık (her durum ve halde) takva üzere olmasıdır. Rivayetle-

¹⁵ Tâhâ, 20/114.

rinde araştırmacı (ve seçici) olmasıdır. Dolayısıyla yanlış kaynak kabul etmemeyi, unuttuğu veya ulaşamadığı bilgileri kafasından uydurup da hevâ ve hevesine uymamasını kendisine iyice tenbih ederim. Zira Allah onun bütün hallerini murakabe etmektedir. Kur'an'ın, onu aleyhinde değil de lehinde şahidi¹⁶ olmasını diliyor, yalnızlık hallerinde ve başkalarının yanında ona kendime, anneme –babama ve (benden dua talep etmek suretiyle) bana sığınan kardeşlerime dualar ediyorum. Çünkü başta ben buna muhtacım hatta bunun daha ötesine de muhtacım. Daha ileri dereceleri elde etmeye muhtacım. Bu duaların kabulünü ve kabule mazhar kılan ameller nasip etmesini Allah'tan niyaz ederim. Bizleri hata ve sürçmelerden beri kılmasını dilerim.

Bir işin başında ve sonunda, gizli ve aşikâr her an Allah'a hamd ü senalar olsun. Selat ü selam, efendimiz Muhammed (s.a.v) ve ashabının bil cümlesine olsun. Hamd, alemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.

İş bu icazet, Şafî mezhebine mensup Şâzeli tarikatına bağlı aşağıda mühür ve ismi bulunan Ezher-i şerif ulemasından Kur'an-ı mecîdin hizmetkârı Muhammed Beyyûmî el-Minyâvi tarafından kıymetli evladı (talebesi) Hanefi mezhebine mensup, âlim, Aziziyeli şeyh Abdulhamid Rüşdi efendiye Şâtibiye yolu ile gelen Âsım kıraatının Hafs rivayeti üzere ahzylediğini belgelemek için verilmiştir.

Bin üç yüz on bir yılı, mübarek Ramazan ayının yirmi dokuzu, Perşembe günü

(MÜHÜR)

Bu icâzetnâmede:

1- Besmele, hamdele ve salvele zikredilmiş, kıraat dalında bir icâzet olduğu için silsilede Allah-u Teâlâ Cebrâil (as) ve Levh-i mahfuz isimlerine de yer verilmiştir.

2- İcâzette konuşan kişi icâzeti veren Muhammed Beyyûmî'dir. İcâzeti veren hoca talebesine bu ilmi kendisinin öğrendiği usulde öğretti-

¹⁶ وعن أبي مالك الحارث بن عاصم الأشعري رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: الطهور شرط الإيمان، والحمد لله تملأ الميزان وسبحان الله والحمد لله تملأ ما بين السموات والأرض والصلوة نور، والصدقة برهان، والصبر ضياء، والقرآن حجة لك أو عليك كل الناس يغدوا، فبائع نفسه فمعتقها أو موبقها (رواه مسلم)

ğini, talebesinin tam adını, künyesini, mensup olduğu ailesini ve memleketini zikrederek, onun (Abdülhamit Rüştü'nün) kendisinden bu icâzeti istediğini, kendisinin de ona, Şaâtıbiyye tarîki ile Asım Kıraâtı Hafs rivâyeti dâhında, onu bizzat dinledikten (imtihan etmek) ve yeterli olduğuna kanaat getirdikten sonra bu icâzeti kendisine verdiğini vurgulamıştır.

3- İcâzeti veren tarafından usulüne uygun olarak İmam Şâtıbî'nin naklettiği, Hz. Peygamber'e kadar ulaşan rivâyet senedi zincirine, Abdülhamit Rüştü de eklenerek geriye doğru üstatlarının isimleri Hz. Peygamber'e kadar zikredilmiştir.

4- İcâzetin son kısmında Kıraât ilmini öğrenenlerin bu ilmi öğretmeleri, bu ilmi elde etmek isteyenlere yardımcı olunup onlara kol kanat gerilmesi gerektiği hatırlatılarak bir taraftan ahlakî öğütler verilmiş bir taraftan da tevazu ile öğrencinin hocasını unutmadan hayır dua ile anması istenmiştir.

5- İcâzetin son kısmında sâlevât cümlesi tekrarlanmış, icâzet veren hoca kendisini isimi, künyesi, mezhebi ve meşrebiyle ve icâzet verdiği talebesini de aynı şekilde zikretmiş, sonuna tarih düşmek suretiyle imzalayıp mühürlemiştir.

SÜNNET/HADİS İLMİ ALANINDAKİ İCAZETİ

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي يسر اسباب السعادة لمن اراد الخير له وحف با للطف من شاء من عباده ولمقاصد الخير والارشاد اهله فاهتدى لنا هج الفلاح ورفعت له الوية القبول والنجاح والصلاة والسلام علي سيدنا محمد سند كافة الفضائل وعلى اله واصحابه المجازين من جنابه الا شرف بما سعدت باتباعه الاواخر والاوائل اما بعد فلما كان جامعا الازهر والمحل المبارك الانور جامعا عادت عوائده على الوجود ومطلعا لانوار الهداية والسعود ودولة العلم لم تزل فيه في علو لم ترح بعماده بتشبيد ونمو رحلت اليه فضلاء الدهر وعولت على فضل أئمة علماء كل عصر وصرفت الى قبلة فضله وجوه الاقطار وصار لاهل العلم والتحقيق مطمح الانكار لما ان الفضل علا فيه مناره والتحقيق يقيدت فيه ربوعه ودياره حيث محققوه بمكانة لا يطمع في وصولها ومنقبة قام الاجماع على تفضيلها وجلالته تشبثت عظماء العلماء بازيا لها ومثانة دخلت فضلاء ان طال تحت ظلها ورسوخ قدم في العلم والتقوى اي رسوخ وشموخ قدر في طباق المعارف والدراية اي شموخ فلحظة الوقوف تحت انظار افادتهم هي الفرصة من الدهر والاكسير من ساعات الحياة والعمر لما هم في تقرير العلوم من الافادة الكافية وغزير الدلائل من الملاحظ العالية الوافية والاشارات البعيد مرماها والمدارك الجسيم معناها فللهذا سحبت مصرنا زيل الفخر على عامة الامصار حيث

كانت ماخذ فضل الكون ومطلع جميع الانوار وكان ممن هاجر لمصرنا وعكف على افتتاف ثمرات الفنون العلمية من رياض دروس ازهرنا وحضر كتب المختصرة والمطولة حتى بلغ مراده واستكملة العالم الفاضل والاديب الكامل احد بماء الدهر وافاضل هذا العصر ولدنا وقرّة اعيننا المرتوى من بحر المعارف الاستاذ الفاضل والسيد المهام الكامل الشيخ عبد الحميد رشدى ابن ... الشنبى الجركسى العزى ولما حنت له الاوطان وطلب الاهل والايحوان لىّ وحن للقاء والاقتراب بعد ان ركب في مدته الطويلة جياذ فكر لا تسبق واستعمل في تحصيله عوالى همم لاتلحق حتى ادرك في الفضائل غاية وقفت عندها انظار المخلصين و دقة في المعارف جارى فيها كبار المحققين استجازنا في العلوم الازهرية و مروياتنا السنية السنية فاجبناه وبذلك كله اجزناه رواية ودراية اجازة عامة في التدريس والفتوى ونوصيه بتقوى الله في السر والنجوى اجرى الله علي يده نفع العباد ورفع كلمه الحق و السداد نرجو منه ان لا ينسا نا من صالح الدعوات في اماكن الاجابات

الفقير اليه تعالى	الفقير اليه تعالى	الممد لله سبحانه	الفقير اليه تعالى
محمد المغربي الحنفى با الازهر	جد عمر السيد	احمد حسن لولاج	محمد ابو الفضل
الحنفى با الازهر	الجزري المالكي لاهر	اليابى بالازهر	الوراع الحيزي الازهر
Mühür	Mühür	Mühür	Mühür
الفقير اليه تعالى	محمد النجدى الشرقاوى الشافعى	محمد حسين المهرأوى بالازهر	الفقير اليه تعالى
محمد طه المالكي الازهرى	امام الازهر		Mühür
	Mühür	عبد الرحمن السوسى الحنفى بالازهر	
		Mühür	
الفقير اليه تعالى		الفقير اليه تعالى سبحانه	
حسين الرجب		احمد احمد الله حفظه	
خطيب الازهر		مفتى الاوقاف المصرية	

İCÂZET-2-

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Kullarından dilediğini lütfuyla çepeçevre kuşatan, hakkında hayır murad ettiği kimseye mutluluk sebeplerini kolaylaştıran, layık olanları hayır ve irşada yönlendiren Allah'a hamdolsun. Zira kurtuluşa giden yollara yönlendiren, başarı ve kabul sanacaklarını dalgalandırıp yükselten O'dur.

Allah'ın lutf u inayeti, bütün erdemlerin dayanağı olan peygamber efendimin Muhammed (S)'e, onun mübarek çevresinde yetişip kurtuluşa eren âline, ashabına, gelmiş geçmiş bütün bahtiyar kullarına olsun.

Şu hususu ifade edelim ki, Ezher üniversitemiz ve aydınlık çevresi kuruluşundan itibaren eğitim-öğretime yönelik işlevini hidayet nuruna ve mutluluk bilincine bağlı kalarak sürdürmektedir. İlim nimeti yüksek seviyesiyle devam etmekte, şer-i şerif sağlam sütunları üzerinde uğruna can veren âlimler öncülüğünde gelişmekte ve kuvvet bulmaktadır. Onun bu yüksek seviyesi her asırdaki imamların gayretiyle mümkün olmuş ve İslam beldelerinin gözü onun erdemli yönüne çevrilmiştir. Öyle ki, burası ilim adamları ve araştırmacıların arzu ettikleri mekân haline gelmiştir. Çünkü fazilet ışıkları burada parlamakta, aradığını elde etmek için gerekli olan cehdin menzil ve makâmâtı burada bulunmaktadır. Zira burada tahsil görenlerin ulaştığı makam, kimsenin ulaşmak için göz dikemeyeceği yükseklikte, elde ettiği meziyet, çabalar harcanacak kıymette, sağladığı yükseklik, ilim adamlarının sıraya girdiği büyüklükte, verdiği güç ve otorite, yiğitlerin gölgesine sığındığı büyüklükte, ilim ve takvadaki sağlamlığı tam bilgi ve beceri alanlarındaki dirayeti mükemmel hale gelir.

-Burada öğrenim görenlerin değerlendirmelerine bakıldığında, bu öğrenim fırsatının bu çağdaki önemi ile hayata ve ömre bahtiyarlık veren bir iksir olduğu anlaşılacaktır. Çünkü buranın mezunları, yeterli seviyedeki düşüncelere ait tartışmalarda engin bir delil ağı ile anlaşılması zor işaretleri ve manası ağır ifade ve önermeleri kavrayabilmektedir. Bu nedendir ki, Mısır beldemiz, diğer beldelerin övünç kaynağı olmuştur. Çünkü burası, evrenin ilim merkezi ve bütün aydınlıkların doğduğu yerdir.

-İşte Mısırımıza gelip de Ezher’imizde verilen ders halkalarının meyvelerini dermek üzere ikamet eden, muhtasar veya uzun süre okutulan kitapların tahsilinde hazır bulunan, muradına eren ve ilmini tamamlayanlardan biri de, bu asrın övündüklerinden birisi olan, *âlim, fazıl zeki evladımız ve göz nurumuz, ilim deryasından kana kana içen değerli âlim, muhterem beyefendi, AZİZİYE’nin ÇERKEZ (asıllı) ŞENİBEY (Eskiyassıpınar) köyünden ŞEYH ABDÜLHAMİD RÜŞDİ’* dir.

-Tahsili sırasında bütün meşakatlere göğüs gerip eşsiz bir ciddiyetle kendisine erdem kapısı açan uzun bir ilim yolculuğunun ardından vatan özlemi ile kardeş ve ailesinin talebine “EVET” diye cevap verince ve de muhakkik bilginlerin gözünü dolduran ilim seviyesinin gözlem-

lendiği bir dönemde bizden EZHER İLİMLERİ ve SÜNNET-İ SENİYYENİN RİVAYETİ'ne ehil olduğuna dair icazet istedi. Biz onun istediğinin tamamını olumlu karşıladık ve kendisine RİVAYET, DİRÂYET hususunda ders ve fetva vermeye yetkili olduğuna dair İCAZET takdim ettik.

Kendisine, gizli ve âleni Allah'tan korkmasını ve takva üzere yaşamasını tavsiye ederiz. Allah Teâlâ Hazretlerinin bu kulu vasıtasıyla kullarına fayda vermesini, doğruluk ve hak kelimeyi yüceltmesini umarız. Bize duaların müstecâb olduğu anlarda ve yerlerde hayır duasını eksik etmemesini arzu ederiz.

El-Fakir İleyhi Teâlâ Muhammed Ebu'l- Fadl el-Vera' el-Hîzî el-Ezheri

Mühür.

El-mümid Allahu Sübhanehu an Ahmed Hasan Levlac es-Sami' bi'l ertakır an ğayrihi

Mühür.

El-Fakir İleyhi Teâlâ Haddün Kebir es-Seyyid el-ceziri el-Maliki el-Ezheri

Mühür.

El-Fakir İleyhi Teâlâ Muhammed el-Mağribi el-Hanefi bi'l Ezher

Mühür.

El-Fakir İleyhi Teâlâ Muhammed Hasen el-Mihravi bi'l- Ezher

Mühür.

Muhammed en-Necdî en-Nezkavi eş-Şafîî İmamı'l Ezher

Mühür.

El-Fakir İleyhi Teâlâ Muhammed Taha el-Maliki el-Ezheri

Mühür.

Abdurrahman es-Susi el-Hanefi bi'l Ezher Afallahu anhu

Mühür.

El-Fakir İleyhi Sübhanehu Ahmed Ahmedullaha Hafizahu Müfti'l-Evkaf el-Mısıryye

Mühür.

El-Fakir İleyhi Teâlâ Mansur Hakkı Müft'i Kanâi Aziziye

Mühür.

El-Fakir İleyhi Teâlâ Hüseyin Recep en-Nesimar Vahid müderrisin
eş-Şafiyye

Mühür.

SONUÇ

Dünden bugüne aktarılan Kültür mirasımızın en önemli belgelerinden birisi de icazetnamelerdir. İcazetnameler bir taraftan eğitim tarihimizin geçmişine ışık tutarken, diğer taraftan da icazetname sahiplerinin o alandaki donanımlarını yansıtmaktadırlar. Tarihimizde uzunca bir geçmişi olan Kıraat İlmî'nde icazetnamelerin de bu anlamda önemli bir yere sahip olduğu inkâr edilemez bir gerçektir.

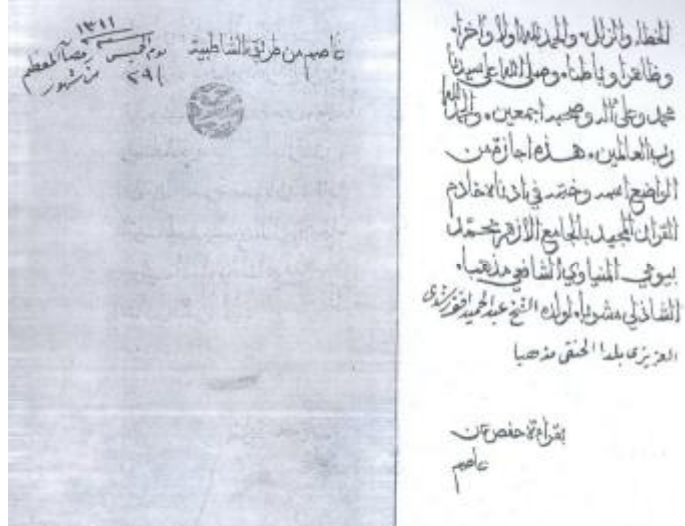
Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından Kur'an'ı başından sonuna kadar ezberleyenlere (Hafızlara) verilen "Hafızlık belgesi" bir anlamda ülkemizde okunan Âsım kıraâti-Hafs rivâyetiyle Kur'an'ın başından sonuna kadar ezberlendiğini belgelese de, bu belgeye sahip olanların ilmî anlamda Hafs rivayetinin bütün inceliklerini ve diğer râvi ile olan rivayet farklarını tam olarak bildikleri anlamına gelmemektedir. Bu icazetname örneğinden anlaşılıyor ki, Hafs rivayetinin kıraat ilmi disiplini içerisinde okunarak elde edilmesi için -icaznâmede de vurgulandığı gibi- Kur'an bilgisinin, isnad bilgisinin, rivayetin ve rivayet tekniklerinin öğrenilmesi ve öğretilmesi, hafızlık belgeleri verilirken de icazet geleneğindeki titizlikten yararlanılarak bu hususların göz önünde bulundurulması, yeni yetişen hafızlarımızın ve ilim adamlarımızın daha donanımlı olmalarına katkı sağlayacaktır.

**EK: Tercümesi yapılan icazetnâmelerden kıraat ilmi icazetnamesi-
nin ilk ve son sayfası ve diğer icazetin tamamının örnekleri**

1. resim

2. resim

3. resim

4. resim